

پرونده «وطن امروز» برای ژانرشناسی فیلم‌های داستانی حاضر در سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر

سال سینمای اجتماعی در چند ژانر

و «آبادان یازده ۶۰» و «درخت گردو» که در ژانر دفاع مقدس هستند تا حدودی پدید آمده اما همچنان میدان بیش از همه در اختیار آثاری از سینمای اجتماعی است؛ آثاری که احتمالا رونق‌دهای هنری و تجربه‌های در برخی از آنها زیاد باشد. مهم‌ترین مساله در ارتباط با سینمای اجتماعی آن است که اساسا در سینمای جهان چیزی به عنوان «ژانر اجتماعی» وجود ندارد؛ البته که این گونه از فیلم‌ها همیشه در میان ژانرهای مختلف سرگردان بودند و نمی‌شد آثار متعلق به سینمای اجتماعی را در یک گونه خاص دسته‌بندی کرد. به بهانه معرفی همه آثار داستانی راه‌یافته به ۲ بخش «سودای سیمرغ» و «نگاه‌نو» سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر، نگاهی داریم به ژانرهای این آثار تا بیشتر متوجه گزاره ابتدایی این گزارش در ارتباط با آثاری با مضمون اجتماعی در جشنواره امسال شوید.

گروه فرهنگ و هنر سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر پیش از آنکه آغاز فصل یک جشنواره خاص و چنجالی بود؛ اصلی‌ترین دلیل آن را هم باید حضور بالای فیلمسازان سرشناس با آثارشان در صف حضور در این جشنواره دانست. شاید اگر حضور حمید نعمت‌الله و فیلمش به واسطه برخی مشکلات مالی در این جشنواره غیرممکن نمی‌شد و دارپوش مهرجویی نیز به خاطر دغدغوری‌هایش از بنیاد سینمایی فارابی قید حضور در این دوره از جشنواره فجر را نمی‌زد، جشنواره سی‌وهشتم را حداقل روی کاغذ باید یکی از «جنگ‌ترین» دوره‌های این رویداد هنری از منظر حضور نام‌های بزرگ در آن دانست. نکته جالب توجه در ارتباط با جشنواره امسال این است که با توجه به محتوای کلی آثار حاضر در بخش سودای سیمرغ دوره سی‌وهشتم جشنواره فیلم فجر و همچنین سوابق کاری سازندگان این آثار به نظر می‌رسد با وجود اینکه تنوع ژانری در این دوره از آثار به نظر حضور آثاری همچون «خروج» و «روز بلا» که در زمره سینمای انتقادی هستند، «روز صفر» سعید ملک‌ان که یک تریلر آمینیتی است، یا «آن شب» کورش آهاری که اثری در ژانر وحشت است

آبادان یازده ۶۰ / مهرداد خوشبخت

«آبادان یازده ۶۰» به کارگردانی مهرداد خوشبخت هم یکی از معدود آثار سینمای دفاع مقدس در جشنواره فجر امسال است. اثری که به سراغ ماجرای کمتر شنیده شده در تاریخ دفاع مقدس رفته است و در آن بازیگرانی چون علیرضا کمالی، حسن معجونی، شبنم گوهرزی، حمیدرضا حمدی و نادر سلیمانی به ایفای نقش پرداخته‌اند. داستان «آبادان یازده ۶۰» در ارتباط با نقش رادیو در زمان جنگ است و فضای قصه آن در روزهای ابتدایی جنگ می‌گذرد. «آبادان یازده ۶۰» از جمله تولیدات سازمان هنری-رسانه‌ای اوج در جشنواره فجر امسال است.

سه‌گام حبس / سامان سائور

«ساکتین سرزمین سکوت»، «چند کیلو خرما برای مراسم تدفین»، «ترانه تنهایی تهران»، «آمین خواهیم گفت»، «سیزده ۵۹» و «تمشک» از ساخته‌های پیشین سامان سائور است؛ فیلمسازی که حالا «سه‌گام حبس» را به جشنواره سی‌وهشتم رسانده است. محسن تانینده، پریناز ایزدیار، سمیرا حسن پور، متین ستوده، مریم پویانی، محمود نظرعلیان، یدالله شادمانی، محمد اشکان‌فر و علیرضا مهران گروه بازیگران فیلم را تشکیل می‌دهند. بر اساس آنچه تاکنون در ارتباط با خط روایی این فیلم منتشر شده به نظر می‌رسد «سه‌گام حبس» را هم باید در زمره درام‌های اجتماعی جشنواره فجر امسال جای داد.

من می‌ترسم / بهنام بهزادی

بهنام بهزادی که چند سال پیش با «وارونگی» راهی جشنواره فیلم فجر شده بود، امسال با «من می‌ترسم» راهی بخش سودای سیمرغ جشنواره فیلم فجر شده است. به نظر می‌رسد این اثر را هم باید در زمره درام‌های اجتماعی سینمای ایران در جشنواره سی‌وهشتم فیلم فجر قرار داد. الناز شاکردوست، پوریا رحیمی‌سام، امیر جعفری، ستاره پسیانی، مهران احمدی، پیام بزدانی، مجید جعفری و یگانه رفتاری بازیگران «من می‌ترسم» هستند.

خون شد / مسعود کیمیایی

«خون شد» کیمیایی هم یکی از درام‌های اعتراضی امسال جشنواره فیلم فجر خواهد بود. کیمیایی که در چند سال اخیر نتوانسته نظر مثبت منتقدان و مخاطبان را به آثار خود جلب کند، این بار در «خون شد» روایتگر قصه مردی است که پس از بازگشت به خاندانش، متوجه فروپاشی آن می‌شود؛ او حالا باید دست به کار شود تا همه چیز را درست کند. هرچند از کیمیایی بعید است به دنبال بازسازی یکی از آثار قدیمی خود برود ولی تعجب نکند اگر بعدها شنیدید که «خون شد» شباهت‌های بسیاری به «قیصر» فیلم معروف این فیلمساز در سال‌های پیش از انقلاب دارد. سعید آقاخانی، سیامک انصاری، لیلیا زارع، تسرین مقالو، هومن برق‌نورد، سلیمان صفری و... گروه بازیگران این فیلم را تشکیل می‌دهند.

خوب، بد، جلف ۲؛ آرش سری / ایمان قاسم‌خانی

«خوب، بد، جلف ۲؛ آرش سری» تنها فیلم کم‌دی سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر است که پیمان قاسم‌خانی نخستین قسمت آن را به سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر برده بود؛ فیلمی که بالغ بر ۱۶ میلیارد تومان فروش را تجربه کرد و باعث شد پیمان قاسم‌خانی دنباله‌امی برای آن بسازد. نکته جالب در ارتباط با این فیلم آن است که پیش از این قرار بود اگران عمومی آن آغاز شود ولی گویا با مساعد نشدن شرایط اگران، سازندگان این اثر در نهایت تصمیم گرفتند فیلمشان را برای حضور در سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر راهی این رویداد هنری کنند.

مغز استخوان / حمیدرضا قربانی

بعد از تجربه نه‌چندان پرسرصدای «سه‌ماهی»، نام حمیدرضا قربانی با فیلم «خانه‌های در خیابان چهل‌بیکم» در محافل سینمایی بر سر زبان‌ها افتاد. فیلمساز جوانی که پیش از ورود به عرصه کارگردانی، تجربه دستکاری و برنامه‌ریزی اصغر فرهادی در آثار شخصی همچون «دربار عالی» و «جدایی نادر از سیمین» را در کارنامه داشته است. «مغز استخوان» که عنوان اثر جدید این فیلمساز است، اثری با قصه‌ای پشید تلخ است که در زمره درام‌های اجتماعی جشنواره امسال قرار می‌گیرد. فیلمبرداری این فیلم با بازی پریناز ایزدیار، بابک حمیدیان، بهروز شعبانی، نوید پورفرج و جواد عزتی در تهران انجام شده و فیلم از نظر ترکیب بازیگران از کارهای ویژه جشنواره امسال محسوب می‌شود. در خلاصه داستان این فیلم آمده است: «لان مسالنه شما چی؟! می‌خواین بگین قانونی نیست؟! یعنی اینجا همه چی همیشه قانونی اتفاق می‌افته؟! هممون درستیم؟! هیچکی هیچ غلطی نکرده تا حالا؟!»

تومان / مرتضی فرشباف

مرتضی فرشباف از جمله فیلمسازان سینمای ایران است که آثارش در زمره کارهای گروه هنر و تجربه قرار می‌گیرد؛ آثاری که بیشتر به درد مخاطبان خاص جشنواره‌ها می‌خورد. او بعد از ساخت «سوغ» و «بهمن» حالا در سومین اثر سینمایی خود «تومان» را راهی سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر کرده است؛ اثری در گونه درام اجتماعی که بعید نیست آن هم فیلمی تجربه‌گرا باشد. فرشباف البته پیش از این عنوان کرده بود قصد دارد فیلمش را به جشنواره فیلم برلین هم ارسال کند. در «تومان» میرسعید مولویان، مجتبی پیرزاده، پردیس احمدیه، ایمان صادبهرانی و حامد نجابت به ایفای نقش پرداخته‌اند. فیلم «تومان» به نویسندگی و کارگردانی مرتضی فرشباف و تهیه‌کنندگی سعید سعیدی ساخته شده است.

ایر بارانش گرفته / مجید بزرگ

مجید بزرگ هم از جمله فیلمسازان جشنواره‌های سینمای ایران است که آثارش اساسا به درد مخاطبان خاص جشنواره‌ها می‌خورد تا مخاطبان عام سینما. او امسال با تازه‌ترین اثرش که «ایر بارانش گرفته» نام دارد راهی سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر شده است؛ اثری که در دستبندی درام‌های اجتماعی قرار می‌گیرد. بزرگ خود گفته فیلمش هنرمند نام‌آشنایی ندارد و نقش اول آن را نازنین احمدی ایفا کرده است. مجید بزرگ ۲ فیلم اخیرش در مدیوم سینما را با حال و هوای تجربی جلوی دوربین برده و ساخته‌هایش نشان داده اساسا کارگردانی است که دوست دارد مدام در این بخش تجربه کسب کند. حالا به نظر می‌رسد «ایر بارانش گرفته» هم در همین فضا ساخته شده است.

سینما شهر قصه / کیوان علی‌محمدی و علی‌اکبر حیدری

کیوان علی‌محمدی را تا پیش از این همواره در همراهی‌اش با امید بنگدار به یاد می‌آوردیم؛ ۲ فیلمسازی که به صورت مشترک فیلم‌های «شبهانه»، «شبهانه روز»، «ارغوان» و «گیلدا» را کارگردانی کرده بودند و جنس خاصی از سینمای رایج‌تری می‌کردند که البته مخاطبان خاص خود را هم داشتند. حالا علی‌محمدی در اولین تجربه مستقل کارگردانی‌اش از یار همیشگی، با همراهی علی‌اکبر حیدری «سینما شهر قصه» را کارگردانی و تهیه کرده است. این فیلم از آثار کمتر رسانه‌ای شده جشنواره است که به طور کامل در سکوت خبری ساخته شده و اطلاعات چندانی درباره محتوا و ساختار آن هنوز رسانه‌ای نشده است ولی بعید نیست آن نیز درامی اجتماعی باشد.

درخت گردو / محمدحسین مهدویان

محمدحسین مهدویان که با اثری در گونه سینمای دفاع مقدس به جریان حرفه‌ای سینمای ایران با گذشتن حالا هم پس از چند تجربه در زمینه ساخت آثاری در حوزه تاریخی و سیاسی، دوباره دست روی قصه‌ای مرتبط با سال‌های جنگ تحمیلی گذاشته است. «درخت گردو» که عنوان تازه‌ترین اثر مهدویان است در زمره سینمای دفاع مقدس قرار می‌گیرد و در آن برخلاف گروه همیشگی بازیگران آثار مهدویان، بازیگرانی چون مهران مدیری، پیمان معادی و مینا ساداتی به ایفای نقش پرداخته‌اند. «درخت گردو» البته با توجه به سوابق فکری و سینمایی مهدویان که اغلب آثارش در ارتباط با اتفاقات و شخصیت‌های مهم تاریخ معاصر هستند، احتمالا در کنار پرداختن به ماجرای بمباران شیمیایی حلبچه، نگاهی انتقادی و سیاسی نیز به برخی ابعاد این ماجرا داشته باشد.

روز صفر / سعید ملک‌ان

«روز صفر» یک تریلر آمینیتی است؛ اثری در ارتباط با ماجرای دستگیری عبدالملک ریگی که علاوه بر بخش «سودای سیمرغ» جشنواره فجر امسال به واسطه اینکه اولین ساخته سینمایی سعید ملک‌ان در مقام کارگردان به شمار می‌آید، در بخش «نگاه نو» این رویداد نیز حضور دارد. ملک‌ان بعد از سال‌ها فعالیت در حوزه چهره‌پردازی و تهیه‌کنندگی، حالا برای اولین اثری که خود قرار بوده کارگردان آن باشد، دست روی یک سوزه ملتهب آمینیتی گذاشته است که فعلا اخبار چندانی در ارتباط با آن منتشر نشده و بیشتر موضوعات طرح شده پیرامون آن در مرحله گمانه‌زنی باقی‌مانده است. تا به امروز حضور ساعد سهیلی و امیر جدیدی به عنوان نقش‌های اصلی این فیلم اطلاع‌رسانی شده است.

دوزیست / برزو نیک‌نژاد

برزو نیک‌نژاد که در سال‌های اخیر فروشی ویژه را با فیلم کم‌دی «لونه زنبور» تجربه کرده بود، پیش از این با «آزپاس» میهمان جشنواره فیلم فجر شد و اتفاقا در گیشه سینماها نیز توانست با آن فیلم به موفقیت دست پیدا کند. او که سابقه کارگردانی مجموعه‌های تلویزیونی پرخطایی همچون «دردهای عظیم ۱ و ۲» را در کارنامه دارد این بار با «دوزیست» که یک درام اجتماعی است راهی جشنواره فیلم فجر شده است. دوزیست یکی دیگر از آثار جشنواره فجر امسال است که جواد عزتی در آن به ایفای نقش پرداخته است؛ علاوه بر او، هادی حجازی‌فر، ستاره پسیانی، مجید نوروزی، لیلی فرهادپوری، پژمان جمشیدی، مانی حقیقی و سعید پورصمیمی جمع بازیگران «دوزیست» را تشکیل می‌دهند.

آتابای / نیکی کریمی

«آتابای» فیلمی به زبان ترکی به کارگردانی نیکی کریمی است که پیش از این «شفقت‌ش» را در مقام کارگردان به سی‌وسومین جشنواره فیلم فجر آورده بود و سال ۹۵ هم به‌عنوان بازیگر و تهیه‌کننده «آذر» را به کارگردانی محمد حمزه‌ای در این رویداد سینمایی داشت. بر اساس آنچه تاکنون در ارتباط با این فیلم منتشر شده، «آتابای» که فیلمنامه آن توسط سید هادی حجازی‌فر نوشته شده، درامی اجتماعی است و یکی از شایعه‌های جالب پیرامون آن، ارتباط قصه این اثر با زندگی سرلشکر هادی آتابای از نظامیان دوران رضاشاه است. شایعه‌ای که هنوز نه تأیید نه رد شده است؛ فیلمبرداری این اثر در شهر خوی انجام شده و بازیگرانی چون جواد عزتی، هادی حجازی‌فر و سحر دولت‌شاهی در آن حضور دارند.

لباس شخصی / امیرعباس زریعی

یکی دیگر از محصولات سازمان هنری-رسانه‌ای اوج برای جشنواره فجر امسال که داستان آن در دهه ۶۰ می‌گذرد، قصه‌ای کمتر شنیده شده در ارتباط با حزب توده است. «لباس شخصی» را می‌توان در ژانر جنایی-معاملاتی دسته‌بندی کرد، هر چند که قصه آن برگرفته از حوادثی واقعی است و به نوعی می‌توان آن را در شمار فیلم‌های سینمایی سیاسی نیز قرار داد. بخشی از این فیلم در زندان قزلحصار فیلمبرداری شده است، بندر انزلی هم جزو لوکیشن‌های فیلم بود. حبیب والی‌نژاد که تهیه‌کنندگی فیلم موفق «بستانه در غبار» را در کارنامه خود دارد، تهیه‌کننده لباس شخصی است؛ اثری که اغلب بازیگران آن از هنرمندان تئاتر هستند.

قصیده گاو سفید / بهتاش صنایی‌ها

«قصیده گاو سفید» عنوان تازه‌ترین ساخته بهتاش صنایی‌ها است؛ اثری که احتمالا باید آن را یکی از آثار هنر و تجربه‌های جشنواره امسال دانست؛ اثری در مجموعه درام‌های اجتماعی سینمای ایران که سیدغلامرضا موسوی تهیه‌کنندگی آن را برعهده دارد. مریم مقدم مانند فیلم اول صنایی‌ها، ایفاگر نقش اصلی زن فیلم «قصیده گاو سفید» است و پوریا رحیمی‌سام نقش مقابل او را ایفا می‌کند.

